

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

БРАНИЧ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ

ВЛАСНИК

УДРУЖЕЊЕ ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

У СРБИЈИ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

МИЛАН СТ. МАРКОВИЋ

ПРАВОЗАСТУПНИК

БРОЈ 11.

У БЕОГРАДУ 1. ЈУНА 1899. ГОДИНЕ

ГОДИНА VI.

БЕОГРАД

ШТАМПАРИЈА Д. ДИМИТРИЈЕВИЋА, ИВАН-БЕГОВА УЛИЦА БР. 1.

1899.

С А Д Р Ж А Ј

СТРАНА

Др. Чедомир Митровић, хонор. професор Вел. Школе: О законодавним границама између цркве и државе . . .	481
М. М. Станојевић, судија крагујев. првостеп. суда: Римско муниципално уређење, од Ж. Калиндера (наставак)	489
Драг. Аранђеловић, писар Београд. Тргов. Суда: О надлежности судова за спорове, који потичу из уговора о давању и употреби електричне струје	496
Свет. Јавић, судија Касационог суда: О јавној продаји . . .	501
Из суднице: XXIII. Преиначење јавне исправе. <i>Саопштио М. Ст. Драгушиновић, писар лесков. првостеп. суда.</i> — XXIV. Занатлија, који ради не само по наруџбини, већ у циљу спекулације врши трговачке послове, сматра се као трговац, и као такав дужан је да води трговачке књиге и саставља биланс своје радње, а неиспуњење ових дужности, у случају његовог пада под стечај, ствара кривицу простог банкротства из §. 263. т. 2. и 3. крив. зак. <i>Саопштио Мих. М. Радивојевић, писар негош. првостеп. суда</i> . . .	505
Књижевне вести	512
Удружења јавних правозаступника. Нацрт правила о адвокатском пензионом фонду	513
Читуља	523
Удружења	524
Промене у судској струци	525
Весник	525
Белешке	527
Позив на претплату и упис у чланство	528

Уредништво има на расположењу:

„Бранич“ за 1897. год. у 4^о IV. 128 стр., цена 4 дин. или круне;

„Бранич“ за 1898. год. у 8^о XIV. 960 стр., цена 12 дин. или круна.

БРАНИЧ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ
ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

Милан Ст. Марковић, ПРАВОЗАСТУПНИК

ИЗЛАЗИ:

1. и 16. сваког месеца

УРЕДНИШТВО:

Дубровачка улица бр. 18.

О ЗАКОНОДАВНИМ ГРАНИЦАМА

ИЗМЕЂУ

ЦРКВЕ И ДРЖАВЕ

ПРИСТУПНО ПРЕДАВАЊЕ ИЗ ЦРКВЕНОГ ПРАВА

Др. Чедомиља Митровића

ХОНОРАРНОГА ПРОФЕСОРА ВЕЛ. ШКОЛЕ

8. фебруара 1899.

Госиодо,

Мени је пало у део, да поставим, тако рећи, камен темељац једној новој науци за нашу Велику Школу; да први ја отпочнем предавања из Црквеног Права. Сваки је почетак тежак, но овај је у толико тежи, што од темеља зависи сталност и сигурност онога предмета, за који се вели, да је „живац друштвеног мишлења и морала.“¹⁾

За своје приступно предавање ја сам нарочито изабрао такво питање, које додирује готово све предмете Црквеног Права и износи у неколико цео преглед саме науке, а то је: „О законодавним границама између Цркве и Државе.“

Узајамна религијска веза, која спаја људе у поједина верска удружења, осећала се још и у свету дохришћанском. Но дохришћанско доба није знало ни веру

¹⁾ Rosshirt „Aeussere Encyclopaedie des Kirchenrechts.“ Heidelberg 1867. Стр. 23.

ван граница народности, ни религијско друштво, које би се чиме разликовало од државе. Тек у хришћанству се религија ослободила тих уских граница националности и државе, и човек је почео сматрати себе не само за јелина, римљанина или јеврејина, но и за члана једне велике људске породице, а све људе за децу једног заједничког Оца Небеског. Као такво — независно (аутономно) и универсално друштво, хришћанско религијско друштво постоји у облику *цркве*, коју је Основалац назвао „Царством Божјим“ и „Царством не од овога света“, што означава њену идеалну страну. Но поред ове идеалне, невидљиве стране, она има и своју видљиву страну. Црква је у исто време видљив, жив организам, у коме се развијају она вечна начела, која леже у њеној природи. То је видљиво друштво, састављено из људи, који верују у Христа и коме је Божански Основалац ставио у задатак, да очува и распростре веру Христову и да уноси ту веру у живот појединих људи, читавих народа, и на послетку у живот целог човечанства. Према томе, као видљиво друштво и засебан институт, црква, разуме се, не може стојати ван области права: „ubi societas, ibi jus.“ Она улази у ту област: прво, сама по себи, као засебан самосталан организам, као институт, који остварује нарочито одређени и човеку потребни, животни циљ т. ј. циљ хришћанске религије и има своје засебно унутрашње уређење; и друго, по својим односима према другим политичким и религијским заједницама, које се с њом заједно налазе у истој сфери јавног права. Не обзирајући се на нарочите задаће, које карактеришу црквену заједницу и издвајају их од свију осталих облика људског удруженог живота; апстрахујући њену самосталност по пореклу и унутрашњем животу, — црквена заједница, као појава друштвене природе, по условима за своје спољашње егзистирање има много заједничког с другим друштвима и мора, дакле, улазити у извесне односе према држави. Држава и о црквеној заједници мора водити рачуна и знати каква је њена задаћа, каквим средствима она располаже, од каквог је утицаја њено учење на благостање државе и мора дати своју потврду за организацију и рад те заједнице. Но поред свеколике политичке поузданости и безпрекорне поданичке верности, Хришћани ипак не ужи-

WWW.UNILIB.RS

У вају свагда подједнако расположење од стране државне власти. Било је, а има још и данас државних владавина нехришћанских, које гоне Хришћане за њихову веру или их држе у униженом положају. Има опет владавина, које не воде рачуна о томе, ко какву веру исповеда, сматрајући то за њихову чисто-приватну ствар, и које се старају да отклоне утицај принципа религиозног на друштвени и државни живот. Но има држава, које разумеју и признају благотворни утицај Христове цркве на социални живот људски у свима његовим сферама, и због тога не чине никакве сметње њеном утицају на друштвене односе; потпомажу је својим ауторитетом у постизавању њене задаће; својим признањем и одобравањем потврђују њене уставе и тиме их уздижу на ступањ обавезних државних закона. При таквом односу држава према цркви између њих утврђује се тесна веза, која се оснива на узајамној слози и потпомагању и на свести о узајамној солидарности у многим животним питањима. Држава, као организатор правног уређења друштвеног, одређује спољашњи правни положај цркве међу осталим сферама социалног живота, уводи је у систему државних института, штити њена права и повластице, санкционисање њена правила и уставе, признаје положај преставника црквене власти по њиховим правима и дужностима. На тај начин, с гледишта спољашњег правног положаја цркве у држави, она се налази под заштитом и старањем државне власти. Но због тога црква ни у колико не постаје безлична пред државом, не слива се у државу, но задржава и даље независност свог унутрашњег живота, има аутономију за свој рад. Узимајући цркву под своје закриле држава се не може мешати у њене унутрашње послове, не може присвајати права законодавства и господарења у тим пословима. Другим речима, црква као друштво религиозно, а при том универсално, не може бити *пошишнице* објект законодавног рада државе. Божанско порекло цркве, свештена природа црквене власти и црквених правила морају је уздржавати од сваког настрјаја на област чисто црквеног права и законодавства. У замену пак за спољашњу одбрану и грађанске повластице, добивене од државе, црква пружа држави на општу корист духовна блага: истинит појам о Богу и правилно

учење о вишем задатку човековом и његовим дужностима према Богу, својим ближњима и према друштву грађанском. Правила хришћанског учења о вери, моралу и црквеној дисциплини положена су у темељ европске цивилизације и не могу изгубити своје значење ни у будућности. Држава, чији су поданици хришћани, и која не одбацује основне принципе хришћанског морала, не може без пажње оставити црквено учење при издавању својих законских одредаба па макар се оне тицале ма које гране друштвеног живота, исто тако, као год што ни поштен човек, код кога нису угушени морални осећаји, не може не слушати глас своје савести у својим поступцима. Како у погледу на сваког члана цркве појединце, тако и у погледу на хришћанску државу глас цркве има, дакле, морално-принудно значење, што се најбоље огледа у разлици, коју опажамо кад учинимо упоређење између закона из доба дохришћанског или многобожачког са законима свију хришћанских држава. Но у колико црква има аутономију за свој рад и у погледу свог унутрашњег уређења живи засебним животом од државе, у толико се морају знати границе, до којих се може простирати законодавна власт цркве с обзиром на државно уређење.

* * *

Законодавна област цркве и државе најбоље се може преставити у виду два круга, који се узајамно секу. Појам цркве у толико је шири, у колико се црква не може ограничити ни државом, ни народношћу, како у своме учењу, тако и у непроменљивом и васељенском карактеру свог законодавства. Но црква не може стојати ван државних граница; она мора улазити у државу као њен саставни део. Њени чланови су у исто доба и поданици државе, те према томе, само је по себи јасно, да правне одредбе, које важе у дотичној држави, простиру своју вредност и на цркву, одређују тако рећи њену правну подобност у сфери светског друштвеног уређења и у исто време решавају питање о томе, у колико црквени закони имају силу у том светском т. ј. грађанском уређењу. У толико је, дакле, црква

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

принуђена да прими на се поданичке обавезе и целом спољашњем праву њеном служи за извор позитивно право дотичне државе. Питање је дакле: где се пресецају кружни обими црквеног и грађанског законодавства?

На ово питање тешко је наћи одговор у изворима црквеног права. Стари законски зборници држе се гледишта: да грађанско право у црквеним стварима, ако већ постоје о томе нарочите црквене одредбе, не може ни имати примене, но само онда кад њих не би било т. ј. у недостатку црквених одредаба. Па и у овој прилици грађански се закон не меша у црквене ствари. Он улази у област црквеног права само у толико, у колико се грађански закони у опште тичу узајамних односа између цркве и државе. У опште, у прво време, и на Истоку и на Западу у изворима црквеног права постоје таква гледишта на ово питање, да у стварима грађанским морају се узимати за норму грађански, а у црквеним — црквени закони. Но област црквеног и грађанског законодавства остала је неомеђена. Постојала је шта више тежња да се супротност једног права према другом још јаче заостри, а не да се ублажи и укажу њихови узајамни односи. У средњем веку, задобивши многа грађанска права, црква је променила своје гледиште на односе према држави. Чим се утврдила била веза између цркве и државе, канонисте су одмах почели уносити грађанске законе у област црквених и црква је узела друго гледиште на ствари, које подлеже њеној власти. Позната нам је већ из историје тежња римских папа за неограниченом влашћу. Средњевековни идеал папства најрељефније је нацртао Авар Пелагије у једном свом опису из прве половине XIV. века. „Папа, вели овај средњевековни писац, има општу јурисдикцију, какву само може човек имати, и не само у духовним, но и у светским стварима. Ову последњу јурисдикцију он у осталом не врши сам лично, него преко својих намесника, преко царева, краљева, кнежева, као делегата своје светске власти, јер као што је Христос био цар и првосвештеник, тако је и његов намесник — папа. Он је Мелхиседек, првосвештеник Свевишњег и као што се Мојсеј назива богом Фараона, тако је и папа бог царева, јер он одузима од краљева државе и даје их коме он хоће, а коме је поверено све што је духовно и

душе, тај у толико више треба да је и телесни господар. Као што су Христос и његови ученици били господари оба мача, тако исто оба мача припали су папи, од којих он један даје цару. С црквеног гледишта многобожачки цареви нису никад имали власт по праву; истинито царовање има свој извор само у цркви.“ Разуме се, да, при оваком крајњем гледишту папа, ни њихове канонисте нису могли допустити у принципу учешће световне власти у црквеним стварима. Црква је распростирала своју власт на цео свет, но никаква световна власт није имала учешћа у цркви. Принципи средњевековног права, који су били свуда признати, могу се у најкраћим цртама свести на четири тачке:

1. Исповедање римокатоличке вере је услов за сваку правну подобност; ко се оцепи од цркве, тај нема права ни на живот. Према томе, јерес, раскол и апостација сачињавају кривичне преступе, који се најстрожије казне.

2. Закони цркве обавезни су за свакога, пошто и држава и друштва су само римокатоличка. С тога, на пример, јевреји су се сматрали у средњем веку као странци у држави и допуштено им је било да живе по свом праву.

3. За светску управу је био услов, да поштује папу и цркву, да штити Христовог наследника, епископе и клир. Обавеза ова осигурава се од стране држава заклетвом, коју њихови поглавари полажу на верност цркви при крунисању. Нарушење ове заклетве повлачи за собом одлучење од цркве, којим се *de jure* губи круна и власт и ослобођавају поданици од заклетве на верност своме владоцу.

4. Начин и границе учешћа држава у црквене и цркве у државне послове правнички се одређује узajамним пристанком једне и друге власти, тако званим конкордатима.

То су у главномe принципи, који су узети били за основу јавног права. Специјално у погледу на саме односе цркве према држави и законодавне границе између њих, папско гледиште је било : да све црквене ствари уређује црква, а канони њени служе као једини извор права. У суштини ово се гледиште разликује од старогa

само у томе, што је обим средњевековног појма о стварима чисто црквеним био *много шири* од старог. Папска система изазвала је у брзо против себе јаку реакцију. На страну светске власти у борби њеној с папом прешли су сви преставници друштвеног мишљења. Тако један од највећих средњевековних песника, Данте, сместивши у свој пакао и неколико папа (премда су они по општем уверењу имали кључеве и од пакла и од раја), гледао је у сјединењу обе власти у лицу папе главни узрок свију зала, због којих су пострадале све државе, а нарочито Италија. На сваки начин, држава није могла дуго покоравати се папском апсолутизму. Још у добу потпуног развитка папске системе, папе су с великим тешкоћама и напорима уводили у живот принципе своје политике у погледу према грађанској или световној власти. Први озбиљнији покрет у супротном правцу, т. ј. против папског апсолутизма, отпочет је у Француској, где је за основу узета била друга теорија. Француска држава старала је се свима силама, да се ослободи папских претензија и за француску цркву да извојује независну управу. Од почетка XIV. века ова тежња француске државе почела се још јаче и јасније исказивати. Отпочело се тиме, што је држава одузела била од цркве све оне предмете јурисдикције, који сами по себи спадају у надлежност грађанске власти, но којима је црква располагала на основу за то добивеног пуномоћија од држава. За тим је дошао ред и на црквено законодавство и управу. Француски краљеви присвојили су себи *Placetum regium*, и у име тога захтевали су, да свака наредба папина или месног епископа пре но што се објави мора бити поднесена њима на увиђај. За тим су дозвољавали себи примање апелата против решења духовних судова у случају какве злоупотребе од њихове стране (*appelatio tanquam ab abusu*). Године 1682. француско свештенство издало је своју „*Declaratio cleri gallicani*“, у којој су изражени општи принципи о правима грађанске власти и папе¹⁾. У првој тачци ове декларације говори се, да папи није дата власт од Бога, да се меша у грађанске

1) Међу приврженицима на прво место долази Bossuet († 1704). О декларацији говори Ranke, *Französische Geschichte*. Bd. III, Leipzig, 1869 стр. 360.

послове, већ да је ту власт Бог поверио царевима и кнежевима, који према томе у погледу те власти не зависе од папе ни непосредно, ни посредно. Доцније се галиканизам, под којим је именован познат овај правац француске политике против папства, удружио с општим правцем црквене реформације XVI. века, благодарећи чему створио се читав низ разноликих система о међусобним односима између цркве и државе, по којима су час једна, час друга задобијале већа или мања права законодавне власти. Но појам и област чисто црквеног права још нису били дефинитивно одређени. Очеvidно је, дакле, да је то у различна времена зависило од промене односа цркве према држави. Због ове неодређености јавиле су се две савим супротне теорије, од којих се једна од њих држала гледишта: да се црква не меша у послове државе; а друга, да црква треба да господари над државом. Прву теорију су с љубављу прихватили протестантске, а другу — римокатоличке канонисте. Но на сваки начин, ако историјско искуство у опште може доводити мислиоца до каквих закључака од вредности, то ће закључци у погледу на односе ова два различна законодавства пре бити негативни, но позитивни. Према свему, најоправданије ће бити мишљење, да наука, у стварању правилног гледишта на односе између црквеног и грађанског законодавства, мора се држати не само пута емпиричког, но у исто време и философског, који лежи у самој природи цркве и државе. Односи ови не могу бити ни у каквом случају у облику потчињености. Они се најбоље могу одредити на основи принципа: не мешања или чувања својих граница, правичне једнакости и узајамног потпомагања у постизавању циљева. На тој основи може се цео правни живот цркве праведно поделити на три области: 1. на област чисто црквеног права; 2. на област чисто државну, где се живот цркве одређује државним законима; и 3. на област заједничку.

(Наставиће се)

РИМСКО МУНИЦИПАЛНО УРЕЂЕЊЕ

од

ЖАНА КАЛИНДЕРО

Превео: М. М. Станојевић

СУДИЈА КРАГУЈЕВАЧКОГ ПРВОСТЕПЕНОГ СУДА

(Наставак)

Положај потчињених градова био је много мање повољан. Становници су били потчињени нарочитим статутима, који су били различни у свакој провинцији и сачињавали *lex provinciae*. Најчешће је *lex provinciae* носила име генерала, који је примио од сената власт да уреди провинцију. Чим су провинцијски статутути добили одобрење од сената, гувернер није имао власти да их мења: сенат је једини учествовао у реформама административне и судске организације потчињених вароши, или у увођењу нових рефорама, у ономе што се тицало било поправака, било купљења дажбина.

Вароши, слободне или *dediticiae*, имале су право да се обраћају сенату, преко посланика, које су слале у Рим, било да траже решења административних питања, било да предлажу извесне реформе, било најзад да протестују противу терета или преоптерећених пореза, или да се жале на глобљење и злоупотребу власти од стране гувернера.

Депутације, које су имале дужност да изјаве жалбе, имале су и сувише прилика да се стичу у Риму, но, најчешће свирепи и ненасити гувернери, знали су добро застрашити становништво, тако, да је ово далеко од помисли да се жали, слало у Рим, као што то видимо и на другом месту, депутације, које су имале једино циљ: да преузносе заслуге гувернера или префекта, или да обнове изјаве верности.

Сенату су се обраћале вароши још и онда, кад су имали да се регулишу какви њихови међусобни спорови, који су се тицали обележења граница њихове територије, или да се пресуде какви спорови. Али је сенат избегавао да меша свој свемоћни ауторитет у провинцијске ствари одбијајући од себе решавање административних питања; радије их је предавао гувернерима.

Италијанске вароши имале су скоро све административни систем, по истом плану, какав је важио у Риму. Томе се нећемо чудити, кад замислимо, да сам Рим ништа друго није радио него снимао институције својих суседа и прилагођивао их својим приликама. Први магистрат у старим италијанским варошима био је прстор, који је имао исту власт као и едили, а често и диктаторску власт. После друштвеног рата у више вароши, преторе су заменили *duumviri* или *quatuorviri*, који су се звали *praetores duumviri* или *quatuorviri*.

Едикт едила¹⁾ регулисао је судску и административну власт муниципалних магистрата. „Муниципални магистрат, тамо је речено,²⁾ не може вршити послове, који долазе пре у ресор суверене власти, него ли у правосуђе.“ Из тога следује: да муниципални магистрати нису имали *imperium*,³⁾ и да им није било допуштено да одобравају повраћај у пређашње стање,⁴⁾ нити да дају овлашћење на *possessio* наслеђеног добра, ни да гарантују легате. Но, и ако је њихова надлежност била тако ограничена, могла се ипак продужити, на основу горњег принципа, кад су странке имале право увек да бирају своје судије.

„Кад на челу какве муниципије има више муниципалних магистрата, каже још едикт едила⁵⁾, они могу управљати сваки у свом делокругу; најчешће им муниципални закон даје право на то; кад им пак то закон не би дао, обичај их на то овлашћује.“

Други принцип, који је строго примењиван у Риму и био раширен по свима градовима, била је обавеза за сваког грађанина, да врши јавна звања и да се не може

1) Tit. 1. de jurisdictione §. 2. de magistratibus municipalibus.

2) Paul. Lib. I. ad Ed. L. 26. D. ad Municipalem et de incolis, 50. 1.

3) *Imperium*, у најопштијем смислу, обухватао је скуп апсолутне власти т. ј. судску и војну власт. Ипак сваки је магистрат упражњавао *imperium* само у границама надлежности магистратуре, којој је припадао. (В. наше дело: Droit Pretorien et Reponses des prudents p. 77. Note 1).

4) Повраћај у пређашње стање (*restitutio in integrum*) било је утврђење у сва права онога, коме је грађански закон, строго примењен, одузео свако правно средство. Тако, између осталих примера, младолетник од двадесет и пет година, општећен уговором, могао је захтевати *restitutio in integrum*; интестантски наследник, који се одрекао наслеђа или се истом успротивио, могао је такође да се реституише противу дејства своје ренунцијације или противљења.

5) Ulpian lib. 8. ad Ed.

истих отарасити без великих узрока. „Тамо, где су се грађани изјаснили да имају свој домицил, каже даље едикт едила,¹⁾ налажем, да се сваки суди, и сноси јавне терете.“ Закон 4. додаје: „Заповедам простом становнику вароши да се покорава својим властима, као и властима вароши, за чијег се грађанина буде изјаснио; и заповедам му да врши јавна звања у једној и у другој од обеју вароши.“

Магистрате, под именом: главних претора, *duumviri*, или *quatuorviri*,²⁾ постављала је курија,³⁾ коју су сачињавали сви грађани, који су имали 25 *jugerum*-а земље.⁴⁾ Као што су магистрати морали да приме звања, на која су постављени, тако и чланови курије (*curiales*) још више нису могли да избегну дужност постављања магистрата. И ако је то била почаст, — то је био један велики терет; јер курија је одговарала за прибирање пореза, а мало по мало ове су порезе постале толико велике, да су *curiales* постали услед њих виновници беде и пустошења, у рукама прибирача дажбина; врата сунђера, које је Рим имао само да цеди, извлачећи отуда све богатство старог века.

Curiales, нарочито под царством, често су покушавали свима средствима да се ослободе тако мрског терета; но један пут увршћени у курију, нису могли више из ње иступити, баш ни позивајући се на царски рескрипт.

„Да се они, које њихово порекло везује за курију, говориле су конституције,⁵⁾ а који би се хтели кори-

1) Ulpian lib. 2. ad Ed. L. 1. 27.

2) О муниципалним магистратима, осим дела, која смо цитирали у почетку ове главе, види још: E. Otto, De aedilibus coloniarum et municipiorum. Lipsiae. 1782. F. Spehr, De summis magistratibus coloniarum atque municipiorum. Hal. Sax. 1881. O. Mantey, De gradu et statu quaestorum in municipiis coloniisque. Hal. Sax. 1882; Lorenz, De dictatoribus Latinis et municipalibus, Grimmae. 1841. Henzen, Intorno alcuno magistrati municipali dei Romani. A. W. Zumpt, Fastorum municipalium Campanorum fragmentum restitutum et explicatum (Courment. Epigraph. I. p. 3—69); De quinquennialibus municipiorum et coloniarum (Jbid. p. 193—226.) De quatuorviris municipalibus (Jbid. p. 161—192).

3) Под *муниципалном куријом* разумевао се скуп грађана подељених у групе, у старим муниципијама; у римским колонијама звао се трибус. Дакле, народне су скупштине или *comices*, или *curiates*, или *tributes*. Изборна и законодавна власт ових *comices* — по угледу на ову у Риму, претрпела је, али неосетно, противне измене, које је претрпео и сам режим главне вароши.

4) *Jugerum* је имао 25 ара и 20 мет.

5) Gratian, Valentin. et Theodos. L. 37. C. J. De decurionibus, 10. 31.

стити царским рескриптима, да би избегли своје обавезе, не надају, да се могу отцепити од курије, под изговором, да им ови рескрипти дају право на то.“

Остаје нам да испитамо нарочиту конституцију разних вароши, конституцију, која је варирала по томе, да ли је град био римска колонија, слободна муниципија са или без *suffragium*-а, или муниципија *dediticia*.

Град, било то колонија или муниципија, није се састојао само из грађана једне исте вароши; он је обухватао извештан простор — територију, и друге незнатније вароши, села и замкове. Главно место града, резиденција виших власти, и седиште курије, најчешће је било војничко место (*oppidum*).

Сам је Рим имао тако једну врсту предграђа, састављеног из сељачких кантона, чији су становници били римски грађани. Главно место сваког од ових кантона звало се *conciliabulum*. Оно је било тамо, где су седели муниципални магистрати, који су зависили од неке врсте савета или сената, чији су се чланови звали *decuriones conscriptivi*. У почетку ови магистрати нису имали никакву судску власт, но при крају републике имали су судску власт, аналогу оној, коју су имали римски магистрати.

Видимо да се подижу, нарочито у Италији и цисалпијској Галији, села названа *fora*, искључиво насељена римским грађанима, и конституисана по угледу на *conciliabula*, која су окружавала Рим. Сусретамо их у опште на великим војеним путовима, где се водила доста жива трговина, која је привлачила тамо римске пролетере. *Fora* су носиле име магистрата или проконзула, који их је основао: *Forum Appii*, *Forum Flamini*, *Forum Popilii*. Њихове су административне институције биле скоро исте као и у *conciliabula*.

Римске су колоније¹⁾ осниване *ex consensu publico* и по одобрењу сенатусконзулта у одређеном месту, и

1) Walter, Histoire du Droit romain jusqu'à Justinien, §§. 217—223. 225. 245. 253. 265—270.; Madvig, L'Etat romain, sa constitution et son administration III. §. 4. и његова дисертација De Jure et Constitutione Coloniarum Romanorum; Dumont, Essai sur les Colonies romaines dans les Annales des Universités de Belgique, année 1843. p. 525—535; A. W. Zumpt, de coloniis Romanorum militaribus, у његовим коментарима епигр. t. I. p. 195—491. Sambeth, De Romanorum Colonis, Tübingen; Willems, Le Droit Public Romain p. 369, и 528. — Mispoulet: Les Institutions politiques des Romains. t. II. §. 85. A. Houdoy, Le Droit municipal romain; I. p. 40—49; Fustel de Coulanges, La

имале су особено уређење, названо *lex coloniae*. У почетку колоније, *propugnacula imperii* (опкопи царства), имале су чисто војену организацију: оне, што су биле настале у великом броју на обалама Италије, биле су поморске колоније, створене за одбрану предгорја; стављали су им у дужност и саму службу на флоти. После Италије цисалпнјска Галија примила је колоније. У овој епоси, а поименце од Граха, шиљање колонија није имало за предмет војену окупацију освојених провинција; Римљани су тражили нарочито да се отарасе ове врсте пролетера, чији набујао талас беше постао опасан за њихово аристократско уређење. Тек су при крају републике велике војсковође, диктатори или *imperatores*, оснивали колоније, да би наградили војнике и ветеране својих армија, — насељавајући их на земљама освојеним од побеђених.

До Граха сенат је предлагао народу оснивање колонија; сенатусконзулт одређивао је место за подизање нове колоније, утврђивао број исељеника и постављао магистрата, под чијим је председништвом вршен избор *tres viri coloniae deducendae*; сенатска одлука била је извршна само после ратификације законом или плебисцитом. Три вође колоније бирала је скупштина триба, и они су вршили *imperium* за одређено време, по закону куријалном. Њих су пратили *scribae* (писари) и геометри. Давата им је извесна сума на име путних трошкова и самог предузећа.

После Граха, колоније су се често оснивале плебисцитом, без питања сената.

Cité Antique, p. 249—255; Ruperti, De Coloniais Romanorum, Romae; Firmani, I. Comuni doppuine la constitutione di Roma, Torino; Schmidt, Das Colonialwesen der Römer, Potsdam; Rudorff, Grammatische Institutionen (Röm. Feldmesser II 1852. p. 229—464) студирао је сва техничка и правна питања, која се тичу оснивања колонија. Ubicini, Les origines de l'histoire Roumaine. p. 74—101; Victor Duruy, Histoire des Romains. IV. p. 756; Petre Maior, Jstoria pentru inceputul Romanilor in Dacia. Bude 1812.; Engel, Geschichte der Moldau und Walachei. Hale. I. Gebaubei 1801.; Chroniques de Moldavie, recueillies par M. Kogabiriceano 1845. Што се тиче монете новаца, која је била у Дацији, налазимо га у великом броју са натписом: *Dacia captiva* и сликом једне жене везаних руку на леђима, како седи на трофејима. (Cohen II. Trajan. № 74). Једна медаља, доста после освојења, из доба колонијације, која носи као натпис: *Dacia Augusti provincia*. S. C. представља нам Дацију, како држи једно знамење издигнуто изнад једног орла, који седи на једној стени Карпата, у лево једно дете, које држи лопту, десно друго, које држи грозд, што показује још да је Трансилванија имала винову лозу. (Cohen. Jdem. № 332).

Свака је колонија бројала, од прилике, 1500 до 3000 колона. Уписивање у војску било је с почетка добровољно, но, у колико су се пролетери мање исељавали, увођено је принудно уписивање у војску од грађана из редова, који су били способни за ношење оружја.

Величина дѣла сваког колона варирала је од 2 до 10 jugerum-а. У војеним колонијама величина парцеле земљишта била је сразмерна чину ветерана у војсци. Делови су дељени коцком међу колоне. Тако добивена земља постала је, ако су то биле италијанске колоније, *ager privatus ex jure quiritorium*; но, у провинцијским колонијама колонију није штитило квиритно право,¹⁾ и она је подлежала дажбинама провинције: *ager privatus vectigalisque*. Неподељене земље остале су општа својина.

Колоније су обично слате у вароши, које су већ постојале. У Италији, стари становници колоније, који су морали да напусте један део њихових земаља, добијали су у накнаду *jus civitatis sine suffragio*; но, остали су у извесној субординацији према колонима. Но ова је неједнакост ишчезавала мало по мало, и стари становници асимиловани су у свему колонима.

У провинцијским колонијама стари су становници остали peregrini;²⁾ *jus civitatis sine suffragio* давано је само изузетно.

1) Титула *quiriti* била је резервисана за римске грађане. Истраживан је етимолошки значај ове речи, и давано јој је више значења, која се сва правдају скоро подједнако.

По најопштијем мишљењу име *quirites* долази од сабинске *curis* или *quiris* (копље) и у почетку припадало је само грађанима сабинске трибе *Tities*; доцније је проширено и на грађане других триба. (В. Varron, *Cité par Denys*. II. 48. В. такође Niebuhr. *Hist. rom.* 1. 304).

Неки мисле да реч *quirites* произлази из имена сабинске вароши *Cures* (Strabon 3. §. 1.; Varron, *de lingua latina* VI. 7.). Најзад, по другима *quirites* био би дериватив речи *curia* и означавала би грађане, који су вршили политичка права у курији (Lange, *Antiquités Romaines* 89—92.; В. такође Willems, *Dr. publ. rom.* p. 22).

2) *Peregrinus* се у почетку звао онај, који није уживао квиритно право т. ј. није био римски грађанин. Тако они, који су уживали само италијанско право, право римске провинције, или муниципије, колоније или префектуре, сматрани су као странци, пошто нису били римски грађани; и баш и ако су се налазили у Риму, нису се могли позивати, у своју корист, на квиритно право. Од Каракале, који је дао свима становницима царства титулу римског грађанина, реч *peregrinus* изгубила је своје прво значење. Од тада се *peregrinus* зове грађанин, који није био урођеник, који је, на пример, становник Рима, а није био рођен у Риму. Тако исто, становници провинције рођени, у другој провинцији, варвари настањени у царству, сматрани су као странци.

Што се тиче колона, они нису никад изгубили право грађанства у Риму; њихова муниципална организација била је скоро као и у Риму.

Становници муниципија, које су добиле *jus civitatis sine suffragio*, били су, са гледишта римског права, изједначени *aerarii*-ама.¹⁾ Ове су муниципије, без сумње, сачувале извесну аутономију чисто административну; тако имале су своју особену муниципалну организацију, своје *comices*, свој сенат, своје магистрате; ну, ови последњи имали су само судску власт, и то доста ограничено, — вишу власт делегирао је гувернер провинције *praefecti jure dicendo*: од кога долази име префектуре, која је била дата овим муниципијама.²⁾

Муниципије или *suffragio et jure honorum*, назване такође *municipia foederata*, уживале су *jus civitatis*, као и Рим; потпуно као и колони; имали су такође своју нарочиту администрацију³⁾.

Осим слободних муниципија, које су уживале *civitas romana cum* или *sine suffragio*, било је муниципија и колонија латинског права (*oppida latina, coloniae latinae*). Рим их је основао у Италији, по том у провинцијама, по истом плану, као и колоније римских грађана, и у истом политичком циљу. Број је колона у свакој латинској колонији био дупло већи од броја у римским колонијама.

Сенатус-консулт, којим је наређивано ово оснивање, није морао бити ратифициран законом или плебисцитом.

Латински су колони уживали *latinitas* или *nomen latinum*, и сматрани су као савезници римског народа.

Друге муниципије, тако званог peregrинског права, биле су било савезнице, било *dediticiae* (покорене).

1) Именом *aerarii* звали су се у Риму за време републике грађани, који су били лишени политичких права. Они који су били обележени инфамијом било због злочина, због ког су осуђени, било због своје професије, која се сматрала као инфамна, (таква је била професија гладијатора, глумца итд.) били су класирани као *aerarii*. Искључење из триба због бешчашћа изрицали су и цензори, но ово није било тако озбиљно обележавање. Тако они који су обележени овом казном, могли су је загладити и опет вратити и сам *jus honorum*, док је инфамија, која је произлазила из судске одлуке, повлачила губитак права, која се нису могла повратити (B. Dictionn. des Ant. Grecques et Romaines de Darembery et Saglio; Bouche-Leclereq, Manuel des Institutions Romains p. 349).

2) Festus. В Municip. p. 142. Tit. Liv. VIII. 19. XXIII 2. 7. 35.; XXVI 34. Mommsen II. 593.

3) Cic. Phil. III § 615.; pro Mil. 26; Plin. VII, 44.

Савезне су муниципије сачувале, као и све друге муниципије, своју административну аутономију. Тако, оне су имале своје сопствене законе, своју полицију, право егзила; могле су ковати новце. Но, сносиле су извесне терете, који су резултовали из њиховог савезничког односа. Тако биле су дужне да дају извештај континенталне војске и плаћати је, или ратне дајке.

Покорене муниципије (*dediticiae*) биле су оне, које нису уживале никакву привилегију, и које су биле потпуно потчињене *imperium*-у проконзула или пропретора. Извесни италијански градови били су редуцирани у овај положај, у име казне за услуге причињене Ханибалу.

(Наставиће се)

О надлежности судова за спорове, који потичу из уговора о давању и употреби електричне струје

(Поводом једног конкретног случаја)

Одавно су наш друштвени живот и одношаји у њему изашли из оног стања, у коме су се налазили кад су наши дедови и очеви скрпарили ове наше, и сада још важеће, законе, којима се регулишу приватно-правни одношаји грађана Србије. Живот је напредовао, одношаји правни појединаца постајали су све многостручније и заплетенији, српски законодавци доносили су масу закона, осуђених још при рађању своме да пропадну, а наш грађански законик, наш трговачки законик, грађански и стецински поступак остали су недирнути, за њих се није имало времена, и српски судија и сада, после толикогодишњег постанка ових закона, мучи се, окреће и десно и лево: како да појављени случај, израстао из модерног друштвеног уређења, подведе под закон и реши тако, да и закон остане читав и правда задовољена.

У нашим законима има таквих празнина, које нису смеле бити, да је наш законодавац са више познавања друштвених потреба, са ширим погледом у будућност располагао у времену, кад је приступао грађењу ових закона. Па ако се на њ можемо љутити, што својим законима није обухватио и такве одношаје, који су се са више пажње и увиђавности могли регулисати законским одредбама у времену њиховог доношења, има

У И В Е Р З И Т Е Т С К А В И Б Л И О Т Е К А

ипак једне групе приватно-правних одношаја, које је немогућно било предвидети и регулисати у времену постајања нашег грађанског и кривичног законика, из простог разлога, што су они производ најновијег времена, и због којих не можемо нашем законодавцу чинити оправдане примедбе, што их није регулисао, већ морамо то сами чинити. Ти су одношаји они, који су постали услед многобројне употребе *електрицишета* у модерном друштву.

Је ли електрицитет ствар, ако јесте: је ли покретна или непокретна, потрошна или непотрошна, може ли бити предмет крађе или не, све су то питања, која мора садањи законодавац регулисати, ако се хоће да и ови одношаји, који се све више множе, буду правично решавани код судова и других власти.

За сада питање о електрицитету, као предмету, којим се заснивају приватно-правни одношаји, интересује само Београђане, у чијој средини постоји фабрика за произвођење велике количине електрицитета, али није далеко време, кад ће оно интересовати и целу Србију, ако само имамо на уму Лутерову концесију за произвођење електрицитета помоћу водене снаге на Ђердапу и примену његову на индустријске и друге циљеве. Важно је, дакле, да се и ово законом регулише.

Од како у Београду постоји фабрика за произвођење електричне струје, појављују се често и спорови између друштва за осветљење и појединих грађана, који употребљавају електричну струју за своје приватне потребе. Већина ових спорова потицала је отуда, што су, по тврђењу друштва, власници појединих зграда недопуштеним начином трошили више електричне струје, но што су плаћали, те је друштво било принуђено да тражи наплату више утрошене струје. Али и ти спорови имају своју историју: прво су вођени као кривични, власници су оптуживани *за крађу струје*, па кад је Касац. Суд одлучио, да ту крађе не може бити, претворили су се у грађанске спорове за накнаду штете, и најзад се појавило и питање о *надлежности* судова за расправу истих.

Последње питање нас непосредно интересује, и поводом једног конкретног случаја хоћемо да расправимо и питање: *који је суд надлежан за расправу спорова који*

настају из повреде уговора, закљученог између друштва за осветлење и појединаца о давању електричне струје на употребу.

Пуномоћник друштва за осветлење поднео је првост. београд. тргов. суду тужбу против Т. Ч., кафеције, молећи суд да туженог осуди на плаћање извесне суме новаца као накнаду за више утрошену струју у његовој кафанској радњи, но што је по приложеном уговору између друштва и туженог уговорено. Тужени је самовласно одводио струју из спроводника у свој локал, не пуштајући је да прође кроз струјомер, те је тако трошио онолико струје колико је хтео.

Трговачки суд, решењем својим од 18 јануара 1899 год. Бр. 15336 решио, да се тужба одбаци, као ненадлежном суду поднета, а са ових разлога :

„По § 16 зак. о устројству тргов. суда овај суд суди парнице, односеће се на уговоре због трговине, или на послове трговачке, предвиђене § 17 истог закона.

Међу тим као што се види из тужбе, тражбина за коју тужилачка страна тужи туженог, не потиче из каквог трговачког посла или уговора због трговине, већ из простог уговора о закупу електричне струје, који тужени употребљује за своју радњу, а не у циљу препродаје, па према томе овај суд није надлежан за суђење ове парнице, и тужба се по § 49 грађ. пост. има одбацити.“

По изјављеној тужиочевој жалби Касациони Суд одлуком свога III одељења од 19 фебруара ове године Бр. 1521 оснажио је ово решење првост. тргов. суда.

И тако — за овакве спорове није надлежан трговачки суд већ првост. суд за град Београд.

Ми мислимо да је ово решење првост. суда трговачкога неосновано и потрудићемо се да то докажемо.

Да бисмо ово питање могли правилно схватити, потребно је да знамо: какав је по природи уговор о давању и потрошњи електрицитета, углављен између друштва и туженога. Из уговора, приложеног уз тужбу, види се, да се друштво обвезује да спроведе и снабде струјом локал туженога а овај да за утрошену количину струје, према струјомеру, месечно друштву плаћа утврђену цену.

Је ли електрицитет ствар или није, то за нас у овом случају не може бити питање; ми морамо у овом гра-

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ђанском спору узети, да је *ствар*, иначе не би смо могли спор пресудити, а одбијање суђења повлачи за судију казну, предвиђену кривичним закоником, још више: тужилачко друштво остало би и са свим без заштите, јер сваки би узимао самовласно струју, без страха да ће судом бити нагнат, да за то даде накдаду. Кад је дакле ствар и кад то мора бити, пошто постаје предметом приватно-правних одношаја између појединаца, онда какав је по природи уговор, закључен између друштва и туженога?

Суд у својим разлозима тврди, да је то „*уговор о закупу*“ електричне струје, коју тужени употребљује за своју радњу“, а такви уговори нису предвиђени ни у § 16 и у 17 зак. о устројству тргов. суда. Тражбина тужиочева у овом случају, вели суд, не потиче из каквог тргов. посла нити из уговора због трговине.

Ми пак велимо да овде између тужилачког друштва и туженог *није закључен уговор о закупу електричне струје* а ево зашто:

Не може свака ствар бити предмет уговора о закупу. По дефиницији нашег грађанског законика — § 677 — закуп је такав уговор, којим се ствар каква непотрошна на потребу и корист за неко одређено време и одређену цену узима. А у § 687 прописано је, да је купац дужан по свршетку закупа ствар вратити у оном стању, у коме је примио, или као што је уговорено.

Из ова два прописа у овим §§-има јасно је, да су ове карактерне одлике уговора о закупу:

а, ствар дата под закуп, мора бити *непотрошна*, правилније, *незаменљива*, индивидуално одређена;

б, да је купац дужан *исту ствар* (а не коју другу сличну овој) по истеку уговора о закупу вратити куподавцу.

Код уговора закљученог између тужилачког друштва и туженог Т. Ч., који суд назива „*уговором о закупу*“ нема две битне одлике уговора о закупу. Нити је могућно, нити се на то при углављивању уговора помишља, да „*купец*“ врати по истеку уговореног рока *исту електричну струју*, коју му је друштво дало да осветли своју кафану, нити се електрична струја, као предмет уговора, може употребити, а да се не потроши.

Кад дакле нема ове две битне одлике код овог уговора, онда он и не може бити *уговор о закупу*, већ нешто друго.

Пре но што би утврдили какав је овај уговор, да оценимо квалитет лица, која су га закључили.

Друштво за осветљење је једно индустриско предузеће, које се бави произвођењем електричне струје из разних материја, којом оно тргује. Несумњиво је да оно долази под прописе тргов. закона, и да је његов посао, давање електричне струје, за њ трговачки.

И тужени је Т. Ч. трговац. Он у својој радњи продаје кафу, слатко, чај и др., те и он потпада под прописе трговачког законика. Осветљење његове радње такав је посао, који стоји у вези са њом. То осветљење користи радњи, омогућава посао у њој, и оно није то исто, што и осветљење приватног стана туженога Т. Ч., које служи искључиво за употребу његову као приватног лица. Према овоме, и кад се не би упуштали у квалификацију углављеног уговора, јасно је да је овде, с погледом на лица, која су га углавила, уговор због трговине између трговаца тач. 2. §. 17., о којем, кад дође до парнице, суди према тач. 1. §. 16. зак. о устројству тргов. суда, трговачки суд. Из овога излази, да кад трговац углави са друштвом за осветљење уговор о осветљењу своје трговачке радње, надлежност за суђење по оваком уговору припада по тач. 1. §. 16. трговачком суду.

Ако сад успемо, да утврдимо, да је уговор о коме је реч, посао трговачки, предвиђен ма којом тачком §. 17. зак. о устројству тргов. суда, онда ће за суђење парница, по оваквим уговорима, по нашем схватању, бити надлежан трговачки суд, без обзира на квалитет лица, која су га углавила, према тач. 2. §. 16. зак., јер су оваки послови трговачки *по себи*, па ма које их лице извршило.

Најприродније је узети, да је овај уговор онај, који је предвиђен тач. 4. §. 17. закона о устројству тргов. суда — о набављању — лифEROвању. Друштво се обвезује да појединцима *стално* набавља извесну количину електричне струје, коју и оно мора набавити или произвести, за одређену цену. Дакле имамо одлику уговора о лифEROвању: да уговорач набављач у моменту кад уговор закључује нема уговорног предмета на своме

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BG

расположењу, да га тек мора произвести, па тек онда другом уговорачу предати, или, као што је у овом случају, предавати у извесним размацама времена — свакога вечера.

Најзад у овоме случају задовољене су и присталице онога мишљења, које траже, да лифéroвање треба да буде извршено од лица, које се тим послом бави као *предузећем*, па да оно буде трговачки посао, јер је овде збиља друштво за осветљење *предузеће за лифéroвање електрицишета*.

Кад узмемо дакле за утврђено, да је овакав уговор, *уговор о набављању*, онда је за суђење по таквим уговорима надлежан трговачки суд, баш и у оном случају, кад је он закључен између друштва и лица, које троши електрицитет за своју личну и приватну употребу.

Драг. Аранђеловић.

О ЈАВНОЈ ПРОДАЈИ

ПИСМЕ

Свет. Јавић,
Судија Касационога Суда¹⁾

У предидућем броју, а у расправи „О јавној продаји“ изнели смо битне услове за ваљаност једне јавне продаје а и наше мишљење, шта би полицајни чиновници, који врше продаје, требали да раде и пазе па да би што мање поништаван био овај њихов рад код судова.

У том циљу хоћемо да изнесемо и одлуку Касационога Суда, која је потврдила наше мишљење, да и претходни радови за јавну продају, који су извршени до допуна од 14. јула 1898. у грађ. пост., треба да одговарају овим допунама, па да продаја буде ваљана; као и то, да *формални закони имају поврашну силу*.

Истина, општа седница Касационога Суда није донела *начелну одлуку*, али то не мења ствар, јер, према данашњем саставу Касационога Суда, врло велика већина

¹⁾ Види примедбу у бр. 10. стр. 462 „Бранича.“

од 14 противу 1 дели напред изнесено мњење, да формални закони имају повратну моћ па према томе, да и претходни рад за јавну продају, треба да одговара поменутиим допунама.

У осталом тако је и по науци, како то наведосмо у поменутој нашој расправи.

Ево тог случаја.

Мил. Вас. тужио је полицајног писара Свет. Ј. и тражио, да се поништи продаја његовог имања извршена 20. октобра 1898., јер је неуредна :

1 ; што границе у огласу нису означене по пропису §. 477. грађ. пост. Није означено : каква су суседна имања, да ли су њиве, воћњаци, ливаде, пут, виногради итд.

2 ; што је процена извршена са два процениоца, а не три — §. 466. а. грађ. пост.; и

3 ; што му је продаја саопштена на један дан пре продаје а не на четири према §. 478. грађ. пост.

Тужилац је у тужби навео још два узрока, али ове нисмо исписали, јер не утичу на изнесено питање.

Првостепени суд одбио је тужилачку страну од тражења, пресудом од 21. јануара тек. год. № 1406. узев, да је процена вршена у 1897., када је по §. 466. грађ. пост. требало два процениоца ; а измене овог законског прописа вреде тек од 14. јула 1898.

Најмлађи судећи ништио је пресуду, налазећи да у овој продаји није урађено по §. 466. а. и §. 477. допуне грађ. поступка, које су важиле у време продаје.

Апелациони Суд одобрио је ову пресуду, својом пресудом од 23. марта тек. године под № 1194.

Али то не учини и Касациони Суд, већ поништи апелациону пресуду узев, да дужнику није саопштена продаја, према допуњеном пропису §. 478. грађ. пост.

Даље, вели Касациони Суд у примедбама :

„Осим тога, кад су у времену извршења продаје важиле измене и допуне грађанског поступка од 14. јула 1898., које се као формални закон морају односити и на ову продају, јер само материјални закон не може имати повратне силе, — извршна полиц. власт требала је да изврши попис саобразно тим изменама и да по измени §. 477. грађ. пост. у истомзначи : границе пописаног

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

имања суседним имањима по имену њиховом и њихових сопственика. А кад тако није учињено и границе пописаног имања означене су само по именима суседа а не по називу њиховог имања, онда је по §. 501. грађ. пост. и са тих разлога неуредна ова продаја.“

На ове примедбе, дао је Апелациони Суд овакве противразлоге, из којих исписујемо такође само оно, што се односи на питање у нашој расправи. „Апелациони Суд не може да усвоји ни другу тачку примедба Касационога Суда, што налази, да *измене и дошуне грађанског поступка од 14. јула 1898. не могу имати у овом случају примене а још мање повратне силе, јер попис имања, као и све остале формалности припремљене за продају, извршен је по закону, који је пре ових измена и дошуна важио а по коме се закону има узети, да је и продаја имања извршена, те по томе и горње дошуне у грађ. поступку не могу имати законску важност, нарочито с тога, што нигде у закону није прописано, да формални закони могу имати повратне силе,* пошто и Касациони Суд није навео законски пропис.“

Општа седница Касационог Суда одбацила је противразлоге Апелационог Суда, а одржала примедбе свог одељења од 28. маја тек. год. № 4854.

Са овим би могли да завршимо, да нисмо запазили у тужби и онај узрок за поништај продаје из §. 466. а. грађ. пост., за које је дао мњење најмлађи судећи у првостепеном суду а преко кога су ћутке прешли сва три суда.

Као што смо навели, у допуњеном §. 501. грађ. пост. унесена су два нова наређења, која чине једну продају да је неуредна.

То су наређења из §. 466. и §. 477. грађ. пост.

Но не видимо ту и пропис §. 466. а. грађ. пост.

Намеће се питање: да ли ће вредити продаја, ако није претходна радња извршена и по пропису а то је ако је процена извршена са два а не са три процениоца?

Према закону требала би да вреди. Али, како мислимо, да је случајно из предлога за допуну изостао и §. 466. а. грађ. пост.; и

Како је попис од битног услова за саму продају; то би извршиоци продаје добро урадили, ако и они усвоје

мњење оног најмлађег судећег у првостепеном суду, па да они сматрају да претходна радња за јавну продају није правилно извршена, ако процена имања није извршена од три процениоца.

Ако ништа друго избећи ће ту непријатност, да могу са ове неправилности бити осуђени на плаћање трошкова и накнаду таксе.

Остаје нам још, да кажемо коју о ономе, што Апелациони Суд рече: „нигде у закону није прописано, да формални закони могу имати повратне силе.“

Пре свега учитељи права веле, да законодавац треба правна начела, па и дефиницију да избегава, већ да све то остави науци; те према томе и кад стоји ово правило у науци (да формални закони имају повратну моћ) да би то довољно било па да руководи судију у суђењу, а да и не тражи о овоме и законски пропис.

Али, наш је законодавац још 20. априла 1865. знао за ово правило у науци, па га је унео и у закон.

Ено, узмите прво издање грађанског поступка од 20. фебруара 1865. па ће те у §. 2. закона којим се уводи у живот устројство судова и законик о поступку судском у грађанским парницама, обоје од 20. фебруара 1865. године, и законик о поступку суском у кривичним делима од 10. априла исте године, наћи ово:

„Спорови, који се затеку несвршени код окружних судова и код великог суда за грађанска дела у време кад закон о устројству судова и законик о поступку судском у грађанским парницама почну важити, довршиће се по прописима ових закона.“

Из овога а и оних прописа у тачци 1, 2, 3, 4 и 5 наведеног §. 2. уводног закона од 20. априла 1865. види се, да је и законодавац усвојио оно правило о повратној сили формалним закона.

Не стоји дакле оно, што Апелациони Суд тврди, да „нигде у закону није прописано, да формални закони могу имати повратне силе.“

ИЗ СУДНИЦЕ

XXIII.

Преиначење јавне исправе

(§. 111. у вези са §. 132. казнен. закона)

(Одлука опште седнице Касац. Суда).

Државни тужилац лесковачког првостепеног суда беше оптужио суду Милоша Митровића, општинског писара, из Шишаве, Лазара Нешића, писара среског из Лесковца и Тодора Стојановића, кмета суда општине рупске и то :

а) *Милоша*, што је у општини рупској, као тадањи писар општински, написао пресуду општинску, од 15. јула 1893, којом се Милош Јовановић, из Рупља, одбија од свог тражења да Михаило Страхинић, онд. плати му јемствени дуг у 108·70 динара. На овој пресуди оптужени је написао и потписао себе као деловођу као и неписмене часнике општинске, и ако је раније донесена била прва пресуда, 27. маја 1893, по том истом предмету, а по којој је Милошу Јовановићу било досуђено његово право. Ово је оптужени Милош извршио на тај начин, што је преко прве пресуде приленио чисту хартију, а преко прве и правилне пресуде написао другу.

б) *Лазара*, што је као тадањи срески писар нагнао оптуженог Милоша, да ово дело изврши, и другу му пресуду диктирао, те је Милош, под његовим утицајем, и написао другу пресуду.

в) *Тодора*, што је као кмет суда општине рупске донео ову другу пресуду, којом се поверилац Милош одбија од тражења, и ако је по истом спору постојала прва пресуда, по којој се Милошу то право досуђује.

Оваким својим поступком оптужени : Милош, Лазар и Тодор створили су себи кривицу кажњиву по §. 111. у вези са §. 132. казн. закона.

Према томе државни тужилац тражио је, да се сви оптужени осуде на казну по наведеним законским прописима, као и на плаћање свију трошкова.

Оптужени Милош признао је своју кривицу, а оптужени Лазар и Тодор нису признали, да су ма шта по овом оптужењу радили већ их оптужени Милош терети само из мржње и заваде.

Приватни тужилац Милош Јовановић, на претресу одустао је од кривичне тужбе, према оптуженом: Милошу и Лазару тражећи само накнаду дангубе и трошкова.

По овоме је суд нашао:

Да овде не постоји дело преиначења писмене исправе, кажњиво по §. 111. казн. закона, а са ових разлога:

За постојање дела: преиначавање писмене исправе, према пропису §. 111. тражи се изрично ово двоје:

I. Да је извршено преиначење добре, т. ј. по закону пуноважне и вредеће писмене исправе.

У овом случају, као што се види, није извршено преиначење онакве исправе, каква је у горњем законском пропису предвиђена; јер права пресуда од 27. маја 1893. Бр. 322, од које је преиначење извршено, нема све законске услове за једну добру вредећу општинску пресуду, а онда и њено преиначавање и мењање, и доношење оне друге пресуде, под истим бројем од 15. јула 1893. не садржи у себи кривично дело предвиђено из §. 111 казн. закона.

Тако, прва пресуда општинског суда није имала на име још и ове услове, који се §. 13. грађ. суд. пост. за важност општинке пресуде траже:

а) што та пресуда није парничним странама саопштена, јер се нигде из акта не види, да је то извршено, као што је то код друге преиначене пресуде испуњено, и

б) што прва пресуда, односно њена садржина пресуђења као што се из деловодног протокола види, није у исти заведена, као што се то изрично у IV. од. §. 13. грађ. суде. пост. тражи, па да пресуда има своје важности, и да има доказа за њено постојање.

Кад дакле према свему овоме та два битна елемента, а нарочито овај други под б, оскудевају овој првој пресуди, од које је преиначење извршено, онда је јасно, да се ова пресуда ни у ком случају, не може узети за онакву пуноважну исправу, какву законодавац у §. 111. казн. закона за постојање дотичног дела кривичног тражи, а према томе онда и преиначавање њено не може повлачити за извршиоце никакву кривичну одговорност.

II. Да се преиначење добре или пуноважне исправе врши за добит какву по извршиоца, или за добит или штету другог лица; другим речима, ако се мењање исправе не изврши ни у једној од ових намера, да онда нема ни кривичне радње у томе.

Па како се досадашњим ислеђењем није могло констатовати, да је ово преиначење ма у којој од ових цели извршено, нити

је пак то наступило после извршеног преиначења, јер је стање између парничара остало у свему онакво, какво је било и пре пресуда; нити је која страна од тога какву штету или добит претрпела, и пошто пресуда не производи правно дејство све дотле, док не постане извршна, а овде, у овом случају, ова друга преиначена пресуда, још ни до данас није за извршну оглашена, јер је противу ње и правно средство употребљено.

На основу свега овога, суд је по §. 250. крив. судс. пост. све оптужене решењем својим под Бр. 19297/98 пустио испод суђења.

По жалби државног тужиоца под № 670 на ово решење суда, Касациони Суд, примедбама свог I. одељења, од 13. фебруара 1898 под Бр. 1211, поништио је ово решење суда са ових разлога:

„Суд је погрешно узео да овде не стоји дело из § 111. казн. закона.

„Не стоји први разлог суда, да није извршено преиначење добре т. ј. по закону пуноважне вредеће исправе, за то што прва пресуда од 27. маја 1893. Бр. 322, која је доцније преиначена, нема све законске услове за једну добру — вредећу општинску пресуду према §. 13. грађ. судс. пост. једно за то, што ова пресуда није парничарима саопштена, а друго, што њена садржина пресуђења није уведена у деловодни протокол.

„У §. 13. грађ. суд. пост. каже се да ће општински суд сваку пресуду завести у протокол суђења, а не каже се и то, да пресуда неће вредети по закону, ако у овај протокол заведена није. Па како одредбе закона о грађ. суд. поступку, важе и за општински суд у колико за тај суд нема специјалних одредаба у глави I. истог закона, а за пресуде општинског суда није прописана у глави I. специјална нека форма, — то се онда има узети, да је пресуда од 27. маја 1893. Бр. 322, која има облик уредне исправе, по §. 305. грађ. суд. пост. пуноважна пресуда по закону, и без обзира на то што није заведена у протокол суђења.

„Исто тако не може реметити њену важност ни то, што није саопштена парничарима, јер закон ни једном одредбом својом није њену важност овим саопштењем условио, и она и не саопштена сачињава исправу у смислу §. 147. последњег одељка крив. зак.

„Не стоји такође ни други разлог суда, да преиначење пресуде није учињено било на добит по извршиоца, било на добит или штету другог, јер преиначењем пресуде није створено ново стање између парничара, већ је остало оно исто које је и

пре пресуде било, нити је који парничар услед преиначења пресуде имао какве добити или штете, пошто пресуда производи правно дејство тек кад извршном постане, а ни друга пресуда (од 15 јула 1893.) није још извршна.

„У самом томе, што је донета ова пресуда, потпуно противна првој пресуди од 27. маја, јер је другом пресудом тужилачка страна одбијена од тражења, које јој је ранијом пресудом досуђено, лежи штета за приватног тужиоца Милоша Јовановића, а не може се узети, да нема штете за њега отуда, што пресуда није извршном постала, јер пресуда и ако није извршна сачињава исправу у смислу поменутог §. 147. и дело из §. 111. крив. зак. свршено је онда, када је пресуда, као таква исправа, преиначена, без обзира на њену извршност, и тада се има и ценити, да ли је преиначење пресуде на штету других, и не чекајући да постане извршна.

„Кад је дакле према изложеном преиначена добра писмена исправа и на штету другога, онда овде стоји дело из §. 111. у вези са §. 132. казн. зак. и за то Касациони Суд ништи на основу §. 274. крив. суд. пост. решење суда и препоручује му, да по примедбама овим и закону поступи и другу своју одлуку донесе, ценећи изнете доказе против оптужених.“

Првостепени лесковачки суд није усвојио ове примедбе Касационог Суда, већ је под 27. мартом 1898. № 2673. дао ове противразлоге :

„Примедбе тога суда од 13. II. 1898. № 1211 којима је поништено решење овог суда од 2. јануара тек. год. № 19297. изречено по кривици Милоша Митровића из Шишаве, Лазара Нешића из Лесковца и Тодора Стојковића из Лопушње, оптужених због фалсификата, — овај суд није усвојио.

„Суд налази, да по овом оптужењу не постоји дело из §. 111. казн. зак., јер за постојање овог дела нема битних законских услова; треба да је извршено преиначење добре, т. ј. по закону пуноважне и вредеће писмене исправе и да је та пуноважна писмена исправа лажно начињена, или преиначена за добит или штету каквог лица.

„У овом оптужењу, као што се из целокупног ислеђења види, није доказана истинитост постојања прве пресуде, од које је преиначење извршено, доношењем друге пресуде под истим бројем од 15. јула 1893. јер прва пресуда није парничним странама саопштена и што прва пресуда, односно њена садржина, као што се из деловодног протокола види, није у исти уведена. Овај последњи услов не достаје, а без тог услова не

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

може се сматрати, да је добра пуноважна исправа издана у онаквој форми, како прописује §. 13. грађ. суд. пост. у ком је смислу, такав случај и општа седница Касац. Суда расправила (зб. Ст. Максимовић П. св. стр. 155).

„Не стоји ни онај законски услов, који је такође битан за постојање дела преиначење пуноважне писмене исправе, на име, не постоји штета за противну парничну страну, јер после преиначења остало је стање између парничара онако исто, као што је било и пре пресуде, нити је штету тужилачка страна претрпела. У том факту, што је друга пресуда противна првој, не постоји штета за тужилачку страну, кад пресуда није постала извршном, и кад таква пресуда, како је преиначена, није могла да произведе правно дејство, није могла да произведе штету, јер је могла бити по употреби правног средства, као што је и употребљено, — преиначена.

„Да се баш узме као доказано, да преиначена пресуда има потпуну законску форму, она као таква не може имати правног дејства, нити се може узети као свршено дело, што је исправа лажно начињена или преправљена у законској форми.“

Касациони Суд одлуком своје опште седнице од 18. IV. 1898. Бр. 3403 нашао је, да не стоје противразлози првостепеног суда под № 2673, а да су примедбе његовог I. одељења на закону основане.

ВИБЛИОТЕКА

Ну првостепени лесковачки суд, и ако су примедбе опште седнице Касац. Суда по §. 279. крив. суде. пост. обавезне за њега, није их усвојио, већ је својим побудама снабдевено решење донео, под № 10.941, којим је све оптужене пустио испод суђења и опет налазећи, да у овом случају оптужења нема дела из §. 111. у вези са §. 132. казн. зак., јер пресуда општинског суда од 27. Маја 1893. Бр. 322. нема услове „добре писмене исправе“, а такође ничим није утврђено да је друга пресуда од 15. Јула 1893. донесена за добит оних лица, која су је донела; а тако исто није утврђено, да је иста пресуда донесена једино ради оштећења другог.

Касациони Суд решењем својим од 5. XI. 1898. Бр. 8799 а по жалби државног тужиоца под № 10.988 поништио је ово решење суда са разлога: „Решење првост. лесков. суда не одговара закону, јер је истим решењем суд повредио пропис §. 279. II. од. крив. суде. пост. што није поступио по примедбама опште седнице Касац. Суда од 18. Априла 1898. Бр. 3403.“

Најзад првост. лесковачки суд усвојив овде примедбе обавезне по §. 279. крив. суд. пост. пресудом својом од 19. XII.

1898. № 17.573, а са разлога у њој изнетих, нашао је, да постоји дело фалсификата и оптуженог Милоша казнио је са две године затвора, а оптужене Лазара и Тодора ослободио је као невинне.

Апелациони Суд пресудом својом од 28. I. 1899. № 305. смањио је казну оптуженом Милошу на годину дана затвора, а за остале одобрио је пресуду првост. суда.

И најзад Касациони Суд решењем својим од 11. Марта 1899. Бр. 2225. одобрио је ову пресуду Апелац. Суда, а жалбе одбацио.

Лесковац, 14. V. 1899.

Саопштио

М. Ст. Драгутиновић,
писар суда.

XXIV.

Занатлија који ради не само по наруџбини, већ у циљу спекулације врши и трговачке послове, сматра се као трговац, и као такав дужан је да води трговачке књиге и саставља биланс своје радње, а неиспуњење ових дужности у случају његовог пада под стечај, ствара кривицу простог банкротства из §. 263. т. 2. и 3. крив. зак.

(Одлука одељења Касационог Суда)

Ђ. Стевановић, обућар из Неготина, оптужен је суду што је себе лажно огласио за банкрота у намери да учињене дугове не плати и да повериоце своје оштети, и тиме учинио дело лажног банкротства, кажњиво по т. 2. и 3. §. 261. крив. зак.

Оптужени Ђ. брани се да није намерно ишао да оштети повериоце, а књиге трговачке није водио за то, што је сматрао, да као *занатлија* не мора те књиге водити, а тако исто није склалао годишњи биланс своје радње.

Првостепени неготински суд, и не упуштајући се у оцену навода оптуженога, да као занатлија није морао водити трговачке књиге, нашао је: да овде не стоји дело лажног већ простог банкротства, јер 1) опт. Ђ. није водио трговачке књиге, као што се то по §§. 8., 9. и 10. трг. зак. тражи — т. 2. §. 263. крив. зак. и 2) што није правио биланс своје радње — т. 3. §. 263. крив. зак., па је пресудом својом од 17. априла 1897. № 5103, опт. Борђа осудио на четири месеца затвора, а ову је пресуду одобрио и Апелациони Суд пресудом својом од 30. окт. 1897. № 2723.

По жалби државног тужиоца и браниоца оптуженога, Касациони Суд примедбама свога I. одељења од 3. фебр. 1898. Бр. 48, поништио је пресуду Апелац. Суда са ових разлога :

„Првостепенени суд, а по том и Апелац. Суд, који је примио разлоге првостепенене пресуде, погрешно је, што је приступио квалификацији дела пре но што извиди: да ли је опт. Ђ. био прост занатлија — обућар, или је поред тога и *трговину* водио — обављао послове, које закон за трговачке сматра; јер прописи §. 263. т. 2. и 3. крив. зак., под које је суд подвео кривицу оптуженога за дело простог банкрутства, траже, да је ко своју *трговину* пренебрегавао и неуредно водио књиге, или да је ко пропустио годишњи биланс своје *трговине* правити. Па ако суд нађе, да је оптужени био трговац, или као занатлија обављао трговину — радио послове, које закон за трговачке сматра, онда ће моћи опстати горња квалификација дела; у противном ако се нађе, да је оптужени био прост занатлија, онда невођење трговачких књига и неправљење годишњег биланса, које дужности §§. 8. и 10. трг. зак. само онима намеће, који трговину воде, трговачке послове раде, не може повлачити за оптуженога казнимо дело из т. 2. и 3. §. 263. крив. зак., већ би суд био дужан да размисли и оцени: да ли није оптужени својим раскошством, прекомерним кућним трошковима и неуредношћу презадужен постао, што би се по т. 1. §. 263. крив. зак. казнило.“

Апелац. Суд, усвојив ове примедбе, наредио је првост. суду да учини дослеђење, у смислу ових примедба, и на претресу одређеном за дослеђење ове кривице, оптужени је поднео уверење суда општине неготинске под № 8983, којим се тврди, да је се он искључиво занатском радњом занимао, а да није никако водио и трговачко спекулативну радњу.

По свршеном дослеђењу Апелац. Суд је нашао:

Из речи оптуженога у актима № 16.492 и № 5103 види се, да је он отпочео своју радњу са 1000 дин. капитала, па је доцније, видећи, да му радња добро иде, повлачио еснап на кредит а на оно што је дуговао издавао је менице и на тај начин дугове исплаћивао и еснап куповао, те тако своју обућарску радњу водио.

Оваква његова радња, према §. 17. т. 1. зак. о устројству тргов. суда, спада у трговачке, и он се сматра као трговац, и као такав он је био дужан по §§. 8. и 10. трг. зак. да води књиге и саставља годишњи биланс, па како то није чинио, то је он тиме себи створио кривицу из §. 263. крив. зак., по коме

се законском пропису има и на казну осудити, као што је првост. суд узео.

Одбрана оптуженога, да је он прост занатлија, а не трговац, неоснована је према горе изложеном, јер се из казивања његовог јасно види, да он није ограничио своју радњу тако, да је *по наруџбини* радио, него ју је, у *циљу спекулације* толико проширио био, да му је, кад је под стечај пао, пасива била већа од активе за 7780-97 дин., што не би могло бити, да је као прост занатлија само по наруџбини радио.

Према томе поднето уверење у протоколу претреса под № 20.369 није меродавно, него је без вредности, те се њиме не може потрти оно што је суд напред утврдио, а из чега се види, да је оптужени био трговац.

Са ових разлога и оних у пресуди првостепеног суда, Апелац. Суд је на основу §. 265. крив. пост. првостепену пресуду одобрио.

Ову је пресуду одобрио и Касац. Суд решењем својим од 3. маја о. г. № 4038.

Саопштио

Мих. М. Радивојевић

писар првост. негот. суда.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ

Римско приватно право, за пошребу својих слушалаца написао Живко М. Милосављевић, проф. права на Вел. Школи. Књига I. Увод. Историја. Изводи и монументни римског права. Лично, сташусно и породично право. Београд, држ. штампа. Краљ. Србије 1899. (Цена 3-50 дин.).

Радујемо се појави ове књиге а још више обећању г. Милосављевића да се неће зауставити на томе, већ да ће штампати и остале делове свога предмета. Рад овај г. Милосављевића на првом месту биће од неоспорне користи ученицима Велике Школе, који се посвећују правној науци, а не мање ће он бити добро дошао и сваком оном који се том науком бави прво зато што је римско право основ данашњем — бар приватном — праву, и што наша и иначе оскудна правна књижевност, изузимајући један недовршен у том правцу рад г. Гершића и сувише траљаво стоји у овом погледу.

Питања, обухваћена у овој првој књизи, обрађена су исцрпно, о чему сведоче и многобројни извори којима се г. Ми-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

досављевић служио и међу којима се налазе имена признатих романиста како француских тако и немачких.

Налазимо за са свим умесно што је књизи дат наслов *Римско приватно право*, а не само *Римско право*, као што махом писци приватног права чине, јер израз римско право обухвата целокупно стање римске образованости у погледу правном, а не само њено стање у погледу приватног права.

Када г. Милосављевић буде свршио овај рад, онда ћемо у нашој литератури, благодарећи њему, имати израђено потпуно римско право, јер је г. Милосављевић прошле године обогатио српску литературу преводом познатог Вилемсовога дела: *Римско јавно право*.

УДРУЖЕЊЕ ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА

НАЦРТ ПРАВИЛА

АДВОКАТСКОГ ПЕНЗИОНОГ ФОНДА¹⁾

На основу т. 3. чл. 1. основних правила „Удружења јавних правозаступника у Србији“ установљава се

Пензиони фонд за адвокате у Краљ. Србији.

І. ОДСЕК

Смер.

§. 1.

Сви адвокати у Краљ. Србији установљавају фонд, коме је смер, да члановима овог фонда за случај њиховог онеспособљења за рад, било болешћу било старосћу, као и њиховим удовицама и деци, за случај смрти, даје пристојно издржање по прописима ових правила.

§. 2.

Адвокатски пензиони фонд стоји под надзором управног одбора адвокатског удружења у Београду, а администровање фонда врши се по пропису V. одсека ових правила.

¹⁾ Наречење о адв. пензионом фонду унесено је у пројекат самога закона о адвокатима (види „Бранич“ 1898. бр. 23 стр. 893), а гласи овако :

„Сви адвокати у Србији састављају фонд за случај болести и изнемоглости својих чланова као и за обезбеђење њихових породица за случај смрти.

Тим фондом управља нарочити фондови одбор по правилима, која морају бити надлежном влашћу одобрена и која ће

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

II. ОДСЕК

Чланови фонда.

§. 3.

Чланови овог фонда могу бити редовни, утемељачи и добротвори.

§. 4.

Редовни члан овог фонда мора бити сваки адвокат у Краљ. Србији.

Утемељач је оно лице, које положи фонду најмање 100 динара.

Добротвор може бити свако лице, које положи фонду најмање 500 динара.

III. ОДСЕК

Капитал фонда.

§. 5.

Новчани извори, из којих се образује фонд, ови су:

а). *Основни улог* од 100 динара, који је дужан положити сваки адвокат при примању адвокатског декрета у Министарству Правде, које га спроводи благајни фонда.

Адвокати, који се затеку у овом позиву, кад фонд ступи у живот, дужни су овај улог положити најдаље за шест месеци.

б). Редовни улог од 20 динара, који је дужан сваки члан полагати последњег дана сваког месеца, од дана кад ова правила ступе у живот.

За свако закашњење, које пређе десет дана, плаћа се два динара на име казне и накнаде фонду.

в). *Женидбени улог* од 200 дин. једаред за свагда.

се поднети Министру Правде, који средством свога комесара врши надзор над пензионим фондом.

Фондовни одбор саставља се из чланова управног одбора и чланова изабраних годишњим скупом удружења.

Над радом фондовног одбора води контролу надзорни одбор.

Улоге, које поједини чланови фонда не би на време полагали, и чланарину за удружење, наплаћиваће извршна власт по писменој захтеву фондовног одбора егзекутивним путем.

Адвоката, који дугује улоге фонду више од шест месеци, Министар Правде на писмену представку управног одбора удружења удалиће привремено од дужности, док дужне улоге не измири.

Потпора, коју примају болесни или изнемогли чланови фонда, као и пензија, коју ужива породица њихова, не могу се забранити или узети у извршење за друге повериоце осим за државне дажбине. "

Примедба. У пројекту закона о адвокатима усвојена је реч *адвокат* међу осталим правозаступник. О етимол. значењу те речи види „Бранич“ бр. 1. 98. стр. 30

Овај улог дужни су сви ожењени адвокати, које ова правила затеку, положити најдаље за пола године. А они адвокати, који се буду оженили, пошто ова правила ступе у живот, платиће овај улог најдаље за три месеца по женидби.

Свако закашњење повлачи за собом казну и накнаду фонду у два динара од сваке стотине.

Удовци полажу такође овај улог. Ко се два или више пута ожени, није дужан улог по ново платити.

г). *Хонорари за савешовања*, која се траже од управног одбора удружења, по тач. 4. чл. 5. основних правила.

д). *Ванредни прилози, поклони, завештања и ш. д.*

е). *Улози ушмељача и доброшвора.*

ж). *Приход од прихода фонда.*

з). *Суме добивене од осигурања појединих чланова*, осигураних у корист фонда код осигуравајућих друштава.

§. 6.

Сваки члан дужан је полагати улоге на време без опомене.

После сваке опомене наступају казне, предвиђене у претходном параграфу.

Кад опомена остане без успеха, управа фонда наплатиће заостале улоге егзекутивним путем о трошку дотичног члана.

Ако који члан не положи улог за шест месеци или се егзекутивним путем не постигне наплата за толико време, управни одбор удружења известиће о томе Министра Правде, који ће дотичнога члана удаљити од дужности адвокатске, док не уплати све дугујуће улоге са припадајућим казнама и трошковима.

IV. ОДСЕК

Изддржање или пензија.

§. 7.

Само редовни чланови уживају право на потпору из овога фонда. А та потпора може бити:

а). Лично издржање за болесне или изнемогле чланове;

б). Потпора у време ратне мобилизације;

в). Погребни трошкови за умрле чланове;

г). Пензије за удовицу и децу умрлих чланова.

§. 8.

На случај болести, као и трајне или привремене неспособности, умне или телесне, чланови фонда добијају, док болест или неспособност траје, месечну потпору, и то:

а). Ако је члан улагао у фонд мање од пет год., потпора износи 100 дин. месечно;

б). Ако је члан улагао у фонд више од 5 година, 150 дин. месечно.

в). Ако је члан улагао у фонд више од 10 година, 180 дин. месечно.

г). Ако је члан улагао у фонд више од 15 година, 200 дин. месечно.

Као привремена неспособност сматра се болест, која траје дуже од два месеца. У томе случају издаће се потпора на тражење дотичног члана или његове породице.

§. 9.

У случају ратне мобилизације сваки члан фонда, који врши војну службу, може у име ратне потпоре добити из благајне фонда позајмицу, која може бити онолика, колико би добио у име потпоре у случају болести или изнемоглости.

Ова потпора траје, докле траје и мобилизација.

Примљену потпору дужан је позајмилац вратити фонду за три године у тромесечним роковима, почев од престанка мобилизације, са накнадом 6% годишњег интереса.

Буде ли дотични члан услед мобилизације за адвокатски рад неспособан, или ако погине, онда ће се позајмица сматрати као потпора, која се не враћа, — односно као пензија за породицу погинулог члана.

На случај да такав члан буде имао права на државну инвалидеку потпору, која би била мања од потпоре из адв. пенз. фонда, онда ће му се из тога фонда додавати само разлика.

Ако ли пак инвалидека потпора буде равна или већа од потпоре овога фонда, онда такав члан неће добити ништа из овог фонда, али примљену позајмицу не мора да врати.

§. 10.

Породици сваког умрлог члана издаће се на име погребних трошкова 200 динара одмах по смрти дотичног члана, чим она то затражи. Но ако се породица за ову потпору не обрати за тридесет дана од дана смрти, сматра се да је се одрекла ове потпоре у корист фонда.

Сваки члан може у благајну фонда на име погребних трошкова уложити суму, коју он нађе за сходно, и тај улог мора се на захтев породице издати јој у свако доба по смрти дотичног члана без интереса.

§. 11.

Кад редовни члан овога фонда умре, онда породица, односно

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

- 1). жена и деца у првом реду, а
- 2). родитељи у другом реду имају права на пензију и то:
 - а). ако је члан улагао у фонд мање од 5 година, пензија износи 100 динара месечно;
 - б). ако је члан улагао у фонд више од 5 година, пензија износи 150 динара месечно;
 - в). ако је члан улагао у фонд више од 10 година, пензија износи 180 дин. месечно;
 - г). ако је члан улагао у фонд више од 15 година, пензија износи 200 дин. месечно.

§ 12.

Ако који члан овога фонда напусти адвокатуру и прими се државне службе, онда њему односно његовој породици престаје право на потпору односно пензију из овога фонда, али ће му се вратити половина улога, што је у овај фонд уложио и то без интереса. А ако би се такво лице поново вратило у адвокатски ред, онда ће он односно његова породица задобити поново право на потпору или пензију из овога фонда, ако накнадно уплати све улоге за време, за које није био члан овога фонда.

Ако који члан да оставку на адвокатуру, али се не прими државне службе, он задржава право на улагање; пропусти ли пак, да кроз шест месеци улоге уплати, сматраће се, да је напустио своје право и онда му пропадају сви улози.

§ 13.

За преглед чланова фонда, који услед умне или телесне слабости онеспособе за рад а имају право на помоћ, одредиће се комисија од три лекара. У ту комисију улазе: 1 лекар кога избере управа, 1 лекар кога избере члан и трећега бирају обојица.

Сведоџба тих лекара обвезна је како за фонд тако и за чланове.

Трошкови око прегледа падају на терет фонда, ако је дотични члан доиста умно или телесно оболео. Иначе су дужни сносити трошкове чланови, који су тражили преглед.

Трошкове за преглед полаже члан уз молбу за преглед, који ће му се вратити, ако их фонд буде морао сносити.

§ 14.

Ако привремено оболели члан опет оздрави, престаје потпора, а он је дужан опет улагати од дана оздрављења, као и да није боловао.

Преглед, који има служити за доказ о оздрављењу, наређује фондовни одбор о свом трошку.

§. 15.

Члан, који је пуних 25 година улагао у фонд и који је навршио 25 година адвокатске праксе, има право на потпору по §. 8. ових правила.

§. 16.

Удовице или деца умрлих чланова имају право на пензију, за коју су улози положени.

§. 17.

Кад умрли члан нема ни жене ни деце, онда право на пензију прелази на његове родитеље, оца и матер, евентуално по пола на свакога од њих.

§. 18.

Ако који члан не би измирио своја давања овоме фонду за време свога живота, онда ће се остатак наплатити из пензије његове удове или сирочади, ако им ова припада и то у роковима, које управа одреди.

§. 19.

Право на пензију губи удовица или сироче :

а) удовица, ако се преуда ;

б) мушко дете, кад наврши 21. годину или и пре тога буде законитим путем проглашено за пунолетно ;

в) женско дете, кад се уда или кад наврши 21. годину.

Женска деца, која због телесних недостатака не могу у брак ступити, добијају док су жива и после пунолетства половину пензије, коју су уживали до пунолетства.

§. 20.

Пасторчад немају права на пензију.

§. 21.

Количину пензије решава управа фонда, а на захтев удове односно старатеља, који за своје тражење морају поднети и то:

1). За случај, ако је удовица с децом остала :

а). Извод из протокола венчаних ;

б). Извод из протокола умрлих, за доказ смрти мужевљеве;

в). Извод из протокола крштених за свако дете ; и

г). Сведоџбу општинског суда, да су деца у животу.

2). За случај, ако је удовица сама остала :

а). Извод из протокола венчаних ; и

б). Извод из протокола умрлих као што је у тач. 1. казано.

3). За случај ако су деца сама остала :

а). Изводе из протокола умрлих родитеља,

б). Изводе из протокола крштених за свако дете ; и

в). Сведоџбу општинског суда, да су деца у животу.

Ако се изводи из црквених књига не би могли набавити, онда се место њих могу употребити и друга доказна средства.

4). За случај, ако родитељи имају право на пензију, они морају поднети :

а). Венчаницу своју ;

б). Крштеницу пок. члана.

§. 22.

Удовице и кћери чланова, које би једине без саучесника уживале пензију, имају права тражити, да им управа на име удомљења изда једанцут за свагда највише двогодишњу пензију, што ће управа имати и учинити, ако се то у интересу фонда за добро нађе.

Ова помоћ издаје се удовици или кћери на петнајст дана по венчању и по поднесеној венчаници.

Овим пак престаје свако даље њихово право на пензију, коју су до удаје примале.

V. ОДСЕК

А). Фондовни одбор. Управљање фондом. Б. Надзорни одбор.

§. 23.

Фондом управља фондовни одбор. Он се састоји из седам чланова, од којих тројицу бира из своје средине сваке године управни одбор адвокатског удружења, а четворицу годишњи скуп удружења из осталих својих чланова на четири године.

Сваке друге године по двојица иступају.

На првој скупштини бираће се сва четири члана, а која ће два члана иступити при крају друге године одредиће се коцком.

Чланови, који одступају, могу бити поново бирани.

На случај да који од чланова фондовног одбора пре истека рока своје дужности умре или одступи, или ако би трајном болешћу или премештајем био спречен да одправља дужност, на његово место долази онај, кога би одредила из своје средине управа адвокатског удружења и вршиће дужност до прве идуће скупштине, када ће се упражњено место избором попунити.

§. 24.

Благајник фонда може бити само стручно рачунско лице, коме је дужност дати јемство у 5000 динара у готову или интабулацију на прво место.

Плату одређује му фондови одбор, а одобрава управни одбор удружења.

Сви чланови овога одбора врше своју дужност бесплатно.

§. 25.

Улоге чланова овог фонда даваће фондови одбор

1. На приплод новчаним заводима, који плате најмање 5% год. камате.

2). На зајам са 8 до 10% интереса сигурним дужницима са интабулацијом на прво место у Београду, и

3). Употребљавање на плаћање премија осигуравајућим друштвима за оне чланове, које управа буде осигурала у корист фонда.

Породице умрлих чланова осигураних у корист фонда, добијају после смрти осигураног члана десети део осигуране суме, а $\frac{9}{10}$ припадају фонду.

§. 26.

Фондови одбор рукује целом имовином фонда, и решава све послове, који не спадају у делокруг надзорног одбора или годишњег скупа удружења, а на име:

1). Заступа фонд на суду и ван суда;

2). У заједничкој седници с надзорним одбором, поставља, одређује плату и одпушта чиновнике фонда;

3). Одређује лица и издаје им пуномоћства за послове, који се за фонд имају свршавати;

4). Решава о давању удомљења, потпоре и пензије, у смислу ових правила;

5). Саставља месечне и годишње извештаје о раду фонда и подноси их на преглед надзорном одбору, а годишње на преглед и одобрење скупу.

§. 27.

Седнице држи фондови одбор сваког месеца бар једанпут, а по потреби и више пута. Седница се састаје на позив председника. Ну он је дужан сазвати седницу и кад то три члана написмено затраже.

Фондови одбор пуноважно решава, кад је присутно најмање пет чланова.

При гласању решава већина гласова. У случају да се гласови једнако подеље, решава страна на којој је председавајући.

§. 28.

Чланови и благајник фондовног одбора одговорни су фонду солидарно за штету, која би настала од неправилног и против-законог вршења своје дужности. Ова одговорност не може пасти само на оног члана тога одбора, који је одмах против неправилне одлуке протествовао, и тај протест писмено доставио надзорном одбору, или ако није присуствовао у седници ни суделовао у решавању, којим је фонду штета учињена.

§. 29.

Ако приходи фонда не покривају све годишње издатке фонда, онда ће годишњи скуп изнаћи начин да ово уреди, било повећањем улога, било смањивањем потпоре, било другим начинима и средствима.

§. 30.

Све одлуке од значаја дужан је фондови одбор објављивати у „Браничу“ и у службеним новинама, а позиве на 15 дана у напред.

Б. Надзорни одбор.

§. 31.

Надзорни одбор састављен је из три члана, које бира годишњи скуп адвокатског удружења на две године.

Чланови овога фонда не морају бити адвокати.

Чланови, који одступају, могу бити поново изабрани.

§. 32.

Надзорни одбор је орган фонда, који води контролу над целокупним радом фондовног одбора. Он бира из своје средине себи председника.

Дужности надзорног одбора ове су:

- 1). Да у свако доба, кад за добро нађе, прегледа књиге писмена, одлуке и стање благајнице;
- 2). Да прегледа рад фондовног одбора и уверава се, да ли су одлуке основане на прописима ових правила.
- 3). Да испитује месечне и годишње рачуне (биланс) и да их с извештајем подноси годишњем скупу удружења на одобрење.

§. 33.

Одлуке надзорног одбора пуноважне су, кад су присутна сва три члана.

Одлуке се доносе већином гласова.

О седницама води се записник, који подписују сви присутни чланови.

§. 34.

Чланови надзорног одбора одговорни су фонду солидарно за штету, ако рачуне не би на време прегледали или ако би приметили неправилну радњу фондног одбора, па не би предузели мере, да се неправилности спрече.

§. 35.

Фондни и надзорни одбор састају се у заједничке седнице на позив једног или другог одбора.

Кад надзорни одбор нађе, да је учињена незаконитост или неправилност, известиће о томе фондни одбор. Ако овај не усвоји примедбе надзорног одбора, председник фондног одбора сазива заједничку седницу за расправу тога питања.

Ако се и у тој прилици не постигне споразум, онда ће надзорни одбор јавити то управном одбору удружења.

§. 36.

Чланови фондног и надзорног одбора врше своју дужност бесплатно.

VI. ОДСЕК

Б и л а н с.

§. 37.

На крају сваке године фондни одбор ће закључити своје књиге и на основу закључених података извешће биланс о свом имовном стању, као и о приходима и расходима.

Објава биланса бива најмање на 15 дана пред збор.

VII. ОДСЕК

Државни надзор.

§. 38.

Министар Правде има посредством свога комесара право надзора о тачном вршењу правила овог фонда и његовог рада.

VIII. ОДСЕК

Прелазна наређења.

§. 39.

Сви адвокати, који врше звање адвокатско, одмах по одобрењу ових правила од стране надлежне власти, дужни су улагати све улоге прописане овим правилима.

§. 40.

Пословник о делокругу фондовног и надзорног одбора прописане у заједничкој седници управни одбор удружења и фондови.

§. 41.

Фондови и надзорни одбор овог фонда по овим правилима бираће се на првој скупштини по одобрењу ових правила, а докле вршиће привремено све потребне припреме управни одбор адвокатског удружења.

§. 42.

Ако адвокатско удружење престане ма из којих разлога, онда ће сва права управног одбора прећи на фондови и надзорни одбор, који ће самостално фондом управљати и у свему по овим правилима поступати.

§. 43.

Ова правила важе од дана кад их надлежна власт потврди.

Ч И Т У Љ А

Доктор Хајнрих Сигел, дугогодишњи професор немачког права на бечком универзитету, умро је 23. пр. мес. у Бечу.

Рођен је 1. Априла 1830. у Ладенбургу, у вел. херцегству баденском, а свршио је правне науке на свеучилиштима у Хајделбергу, Бону и Гисену. На последњем универзитету постао је 1852. Др-ом права, пошто је још за време својих студија својим делом „Немачко наследно право“ обратио на себе пажњу ученога света. Год. 1853. постао је професором у Гисену, одакле је 1858. позван као ванредни професор немачког државног и приватног права на бечко свеучилиште, на коме је све до прошле године задржао ту катедру.

Његов неуморан рад на истраживању немачког старог права прибавио му је признање Академије Наука у Бечу, која

га је 1874. изабрала за секретара философско-историског одељка, 1875. за свога главног секретара, а 1896. за потпредседника Академије. У друштву са Карајаном, Мајлером, Пфајфером и Миклошићем прибирао је аустријске старе поротне одлуке (Weisthümer). Резултат тога истраживања било је дело „Die Salzburger Taidinge“, које је заједно са професором Карлом Томашеком, чувеним критичаром Шилеровим, издао после дванајестогодишњег труда. Осим његових многих специјалних дела, нарочито о немачком породичном и наследном праву, имамо да споменемо његово врло значајно дело „Das Versprechen als Verpflichtungsgrund“ које је издао 1873. Његова *Историја немачког права* изашла је од 1886. у три издања.

И ако се професор Сигел у својим научним радовима уздржавао свагда мешања у политичке односе, ипак је његово знање високо цењено, те је крајем марта 1891. позван за члана аустријског Господског Дома, где је био члан у разним комисијама и утицао на стварање многих закона.

Предавања професора Сигела била су истина због самог сувопарног предмета често монотона; али он је ипак увек духовитим својим разлагањем заинтересовао своје слушаоце, међу којима је било и много Срба. Без сумње ћемо се сви, који смо били његови ученици, свагда захвално сећати њега.

М. С. М.

У Д Р У Ж Е Њ А

Управни одбор правничког друштва у Загребу решио је по предлогу Д-ра Шиловића, да се умоли земаљска влада, да приреди ново службено издање хрватскога текста општег аустр. грађанског законика. Потреба тога издања није изазвана само том околношћу, што је прво издање сасвим распродато, него поглавито зато, што је први превод у многومه погрешан, што је од то доба правничка терминологија у велико напредовала, па и многи изрази имају друго значење, него оно, што се њима хоће да каже у старом преводу законика.

* * *

Одбор немачког адвокатског друштва позвао је годишњи збор за 26—28 август у Мајнц. Немачки стручни органи неповољно критишу дневни ред збора као да неће интересовати ред адвокатски, пошто су предмети, изузимајући питање о накнадном образовању млађих правника, одвећ специјалне природе.

* * *

Девети годишњи збор северо-земских правника биће ове године у Христијанији 16—28 августа. Дневни ред садржи ова питања: 1) Шта се може учинити од стране државе, да се обезбеде тражбине лифераната, занатлија и раденика при грађевинским предузећима? 2) Како треба да се држи држава према живот обезбеђавајућим друштвима? 3) О телесним казнама. 4) Парничне странке као сведоци. 5) Општи северо-земски казненни регистар. 6) Поништење исправа.

* * *

Стални одбор немачког правничког удружења решио је да се 25. немачки правнички збор држи у септембру 1900. у Бамбергу.

ПРОМЕНЕ У СУДСКОЈ СТРУЦИ

(По „Српским Новинама“ од 16. до 31. маја. 1899).

← →

Краљевим указом од 31. маја постављени су:

За председника Апелационога Суда: г. Алекса С. Јовановић, судија Касационога Суда.

За судију Касационога Суда: г. Др Драгутин Т. Мијусковић, проф. права на Вел. Школи.

Пензионисан: г. Сава Л. Врачевић, председник првостеп. пиротеког суда.

В Е С Н И К

← →

Нов Министар Правде. На место г. Косте Н. Христића, који је постављен за изванредног посланика и опуномоћеног Министра у Риму, постављен је Краљевским указом од 24. маја за Министра Правде г. Ђорђе Стефановић, председник Главне Контроле.

* * *

Председником Главне Контроле постао је Краљевим указом од 27. маја г. Милош П. Трпезић, председник Апелационога Суда.

* * *

Г. Др Луји кнез Војновић, лични секретар Књаза Црногорског, наименован је за начелника министарства Правде на Цетињу.

* * *

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNICLIB.RS

Укидање депортације у Сибир. Руски „Правитељствени Вестник“ доноси цареву наредбу о укидању казне пошљања у Сибир. Та наредба, која је потписана на царев рођен-дан, 6. маја, не бави се само укидањем депортације, него и побољшањем судбе оних, који се као изгнаници налазе сада у Сибиру, као и укидањем административног прогонства, које се до сада могло вршити чак и по одлуци општина. У тој наредби се вели:

„Да би се неодложно решило питање о укидању или ограничавању депортације у Сибир, која се врши како судским тако исто и административним путем, има се под председништвом министра Правде образовати комисија, која ће имати да реши ова питања: 1.) Претварање депортације, одређене судском пресудом, у друге одговарајуће казне; 2.) Укидање или ограничавање административне депортације; 3.) Реорганизација робије и насељавања које за њом следује; 4.) Побољшање судбине изгнаника, који се сада налазе у Сибиру; 5.) Реорганизација оних установа, под које потпада превоз депортованих лица; 6.) Завођење општинских кулука и радионица као средства за spreчавање и кажњавање злочина.“

У исто време наложио је Цар своме министру Правде, да у свима питањима, која стоје у вези са депортацијом, тражи увек непосредно мишлење царево.

Руско јавно мишлење и штампа поздрављају овај узвишени чин царева племенитости и правичности са истинским одушевљењем, и срањују то дело са актом Цара Александра II., који је 1861. раскинуо ланце ropства и ослободио руског сељака.

* * *

Нов општински закон у Црној Гори. Књаз Никола потврдио је нов закон о градским општинама, по коме општине, према досадањем обичајном народном праву, имају самосталну управу, и по коме бирају на четири године себи председника и дванајест чланова за општинску управу. Својим имањем управља општина сасвим самостално, а исто тако прибира и приходе. Држава има право само врховног надзора.

* * *

Нов казнени завод за малолетнике установљава се у Ротенбургу у Виртенбершкој. У томе заводу примениће се дуже трајање ћелијског затвора код малолетника, услед чега се и зида велики број ћелија.

* * *

Б Е Л Е Ш К Е

Адвокат оптужен као пискарач. Лудвиг Сабо осуђен је од казненог средског суда због пискарања на казну од 60 круна, јер је, — пошто је из списка адвоката избрисан — продужио адвокатску праксу, састављао тужбе и жалбе, и оставио под капијом у дому, где је становао, таблицу са ознаком своје адвокатске канцеларије. Но Краљевска Табла (Апелациони Суд) поништила је пресуду средског суда, пошто је жалиоцу истина забрањена адвокатска пракса, али није осуђен на губитак адвокатске дипломе, према томе он је задржао титулу адвоката и има право да истакне своју фирмену таблицу.

* * *

Најдужи бранилачки говор. Познато је да су дуги говори често парламентарно средство опозиционих политичких странака, нарочито при опструкцијама, које су у новије доба чешће појаве. Познате су и дуге одбране адвоката - бранилаца у великим кривичним парницама, но можда нашим читаоцима ипак неће бити знана најдужа одбрана, која је због тога јединствена у историји свију баро-а. Кад је 1815. оптужен ђенерал Траро, његови браниоци пред призивним судом у Рен-у говорили су своју одбрану пет дана и пет ноћи непрекидно. Узрок овакве дуге одбране био је врло озбиљан. Питање је било о животу или смрти оптуженога ђенерала, а пошто га је ратни суд осудио на смрт, то би се по законима тадањег времена досуђена казна извршила, без сваког одлагања, чим би призивни суд потврдио прву пресуду. Тежња бранилаца била је дакле на то управљена, да супрузи ђенераловој даду довољно времена, да оде у Париз и измоли краљеву милост. Адвокати су се смењивали свака три сата у својој одбрани. Више пута биле су судије принуђене, да моле по сат два одмора. Али адвокати нису свршили своју одбрану, док из Париза није стигла вест, да је ђенерал помилован.

* * *

Пун вагон аката отишао је пре неког времена из Уг. Храдиша бечком највишем суду, а по стецишној маси кропинске шећерне фабрике. Сама жалба са прилозима износила је 170 килограма.

WWW.UNILIB.RS ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ И УПИС У ЧЛАНСТВО УДРУЖЕЊА

„Бранич“, који је од 1. Јануара 1899. ступио у шесту годину свога опстанка, показао се као орган користан за правништво у опште, а за адвокате нарочито.

С тога молимо све другове наше, који се још нису уписали за *редовне чланове удружења*, да то одмах учине, јер је удружење, поред осталих својих задаћа, позвано, да заступа и интересе адвокатскога реда. Годишњи је улог за њих 24 динара.

Све остале правнике у Србији позивамо и молимо, да се упишу за *ванредне чланове удружења*, а годишњи је улог 16 динара.

Адвокати, судије и правници ван Србије могу такође бити чланови удружења и ми их најусрдније позивамо, да се у чланство упишу. Годишњи улог за њих износи 20 франака у злату или 20 круна.

Сви чланови удружења, редовни или ванредни, из Србије или ван Србије, добијају бесплатно орган друштвени „Бранич“, као и друга издања друштвена по нижој цени.

„Бранич“ излази 1. и 16. сваког месеца, у свескама од најмање 3 табака.

Претплата за нечланове стаје:

У Србији:	Ван Србије:
На годину 16 дин.	Годишње . . . 20 фр. или круна
„ пола године 8 „	Полугодишње 10 „ „ „
„ четврт године . . . 4 „	

Улоге и претплату у Београду прима благајник друштвени г. Димитрије Тадић, правозаступник, а у унутрашњости примају друштвени повереници.

Све поште у Србији и ван Србије примају прешилату на наш лист.

Улози и претплата из места ван Србије, могу се најподесније шиљати упутницом.

О Д Б О Р

Удружења јавних правозаступника у Србији